

Dynamiczny import vs. zanikający eksport. Handel Białoruś–UE w 2023 roku

Kamil Kłysiński

Wymiana towarowa pomiędzy Unią Europejską i Białorusią w 2023 r. cechowała się dużą przewagą unijnego eksportu nad importem. Sprzedaż na białoruski rynek osiągnęła wartość 8,1 mld euro, podczas gdy handel w przeciwnym kierunku okazał się niemal sześciokrotnie niższy i wyniósł 1,4 mld euro. Utrzymujący się od trzech lat dynamiczny spadek białoruskiego eksportu do UE wynika z obowiązywania pakietów sankcyjnych wprowadzanych sukcesywnie po sfałszowanych wyborach prezydenckich w 2020 r.

Z kolei w ramach rosnącego białoruskiego importu z UE sprowadzane są towary nieobjęte restrykcjami, przede wszystkim samochody, z których znaczna część najprawdopodobniej trafia do Rosji tzw. importem równoległym. Polska wyróżnia się jako główny unijny partner handlowy Białorusi zarówno pod względem importu, jak i eksportu. W 2024 r. należy się spodziewać kontynuacji tendencji spadkowej w polskim imporcie z tego kraju, analogicznej do negatywnej dynamiki w całości białoruskiej sprzedaży do UE.

Rosnąca przewaga unijnego eksportu nad importem

Wyniki unijno-białoruskiej wymiany towarowej wskazują na postępujące pogłębianie się różnicy pomiędzy importem z Białorusi a eksportem do tego kraju z UE. O ile w 2021 r. deficyt po stronie białoruskiej wyniósł zaledwie 320 mln euro, o tyle w 2022 r. sięgnął już 2,4 mld euro, a w 2023 r. – 6,7 mld euro. Tak duża dynamika spadkowa wynika nie tyle ze wzrostu wartości sprzedaży na rynek białoruski (w 2022 r. doszło wręcz do niewielkiego spadku rzędu 0,3 mld euro r/r), co z drastycznej redukcji importu. Spowodowana jest ona implementacją unijnych sankcji handlowych z lat 2021–2022, które obejmują wysokodochodowe w poprzednich latach towary, takie jak: produkty naftowe, sole i nawozy potasowe, drewno i wytwory drzewne, wyroby metalowe i stalowe.

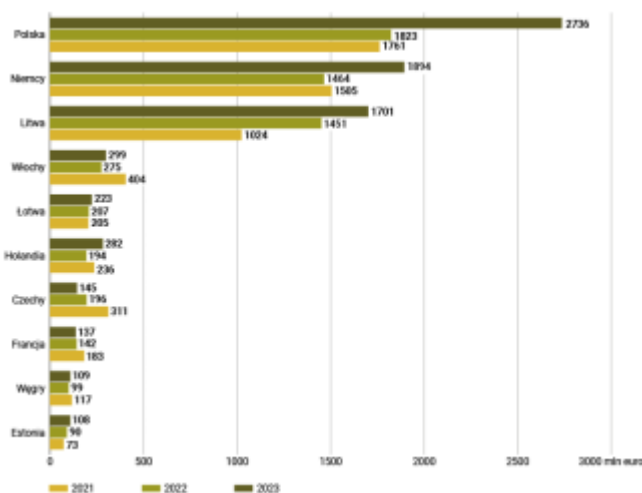
Wykres 1. Wymiana towarowa Białoruś–UE w latach 2021–2023

Źródło: Eurostat.

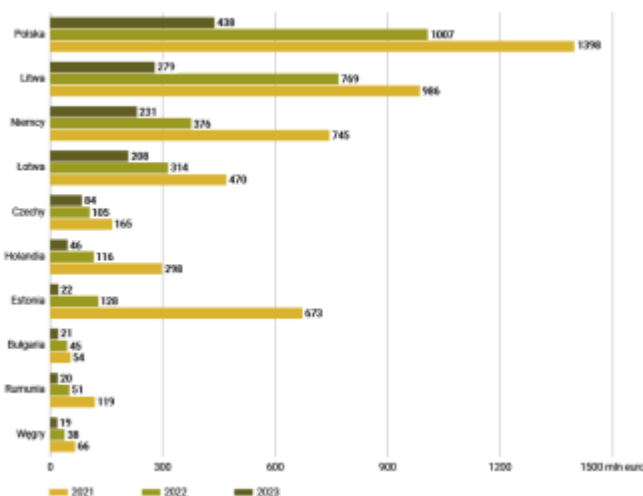
Wszyscy kluczowi unijni partnerzy handlowi Białorusi zwiększyli sprzedaż do tego kraju lub przynajmniej utrzymali ją na podobnym poziomie. Zredukowali przy tym import, w niektórych przypadkach nawet o połowę w stosunku do roku 2022.

Wykres 2. Najwięksi unijni eksporterzy na Białoruś w latach 2021–2023

Źródło: Eurostat.

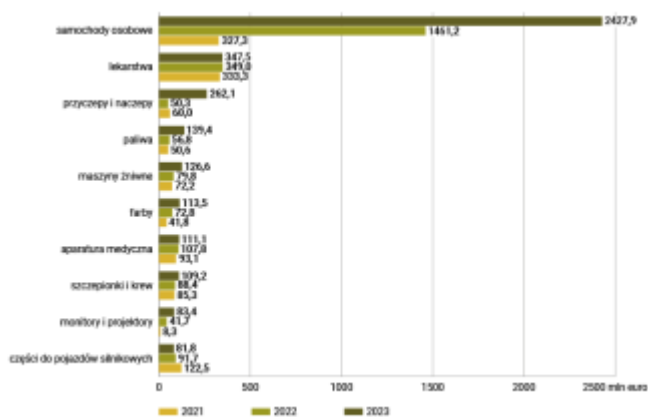
Wykres 3. Najwięksi unijni importerzy z Białorusi w latach 2021–2023

Źródło: Eurostat.

Według wstępnych danych za 2023 r. w unijnym eksporcie na rynek białoruski dominowały: pojazdy, środki transportu (poza tramwajami i składami kolejowymi) i części zamienne do nich, urządzenia mechaniczne i części do nich, artykuły farmaceutyczne oraz aparatura medyczna. Szczególną uwagę zwraca znaczny wzrost (o ok. 1 mld euro) wartości eksportu samochodów osobowych, co ma w dużej mierze związek z tzw. importem równoległym na rynek rosyjski, który jest obciążony – w odróżnieniu od białoruskiego – unijnym embargiem również w tej kategorii towarowej.

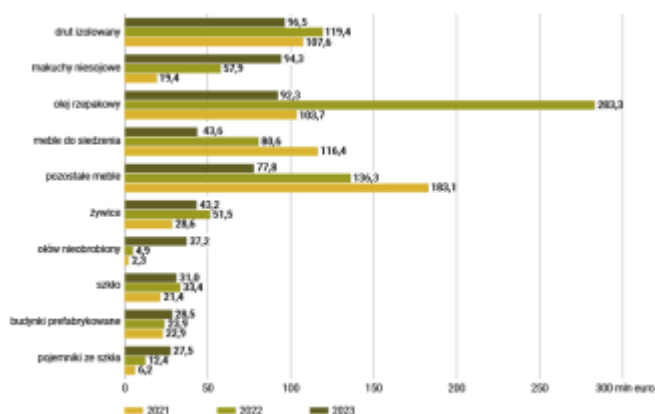
Wykres 4. Główne produkty eksportowane przez UE na Białoruś

Źródło: Eurostat.

Z kolei z Białorusi do UE importowano głównie: drut izolowany, pozostałości i odpady przemysłu spożywczego (przede wszystkim makuchy niesojowe), olej rzepakowy, meble, ołów nieobrobiony, szkło, pojemniki i naczynia szklane.

Wykres 5. Głównie produkty importowane przez UE z Białorusi

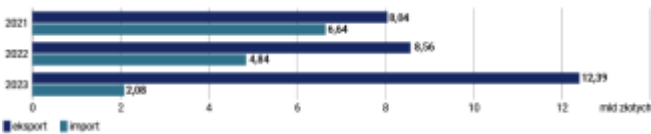
Źródło: Eurostat.

Wysoki eksport z Polski

Na tle innych państw unijnych Polska wyróżnia się najwyższymi obrotami handlowymi z Białorusią, zarówno pod względem importu, jak i eksportu. Jednocześnie w handlu polsko-białoruskim również widać tendencję spadkową w imporcie z Białorusi – w ub.r. zmniejszył się on aż o 58% – oraz wzrostową w eksporcie do tego kraju – w 2023 r. o 44%.

Według danych GUS Polska sprowadziła w ubiegłym roku z Białorusi towary o łącznej wartości 2,08 mld złotych (0,4 mld euro), podczas gdy eksport do sąsiada wyniósł 12,39 mld złotych (2,7 mld euro). Dla porównania w 2022 r. zakupiono białoruskie towary za 4,84 mld złotych (ok. 1 mld euro), eksport zaś osiągnął 8,56 mld złotych (ok. 1,8 mld euro). Warszawa nadal utrzymuje czołową pozycję w handlu Unii z Mińskiem: w 2023 r. udział Polski w unijnym imporcie z Białorusi wyniósł bowiem ok. 30%, a w unijnym eksporcie do tego państwa – 33%.

Wykres 6. Dynamika polsko-białoruskiej wymiany towarowej w latach 2021–2023

Źródło: [Główny Urząd Statystyczny](#).

Import produktów rolno-spożywczych z Białorusi do Polski

Towary rolno-spożywcze odpowiadają za 18% wartości (360 mln złotych) całego polskiego importu z Białorusi (zob. tabela). Sprowadzane zboża (głównie gryka) – warte zaledwie 921 tys. złotych – stanowiły przy tym jego znikomą część. Do Polski importowano przede wszystkim: produkty przemysłu chemicznego (341 mln złotych), w tym nawozy roślinne, zwierzęce i azotowe (108 mln złotych), meble (312 mln złotych), artykuły z kamienia, gipsu, cementu i azbestu (272 mln złotych), szkło i wyroby ze szkła (237 mln złotych) oraz pojazdy, w tym głównie części lokomotyw, taboru kolejowego, pojemniki i kontenery (90 mln złotych).

Tabela. Wartość importu produktów rolno-spożywczych z Białorusi do Polski w 2023 roku

Podział na cztery sekcje towarowe wg CN i wybrane kategorie towarowe w ramach poszczególnych sekcji o najwyższej wartości	Wartość i masa
I. Zwierzęta żywe, produkty pochodzenia zwierzęcego	16,6 mln zł 824 tony
Zwierzęta żywe	9,47 mln zł 301 ton
Ryby i skorupiaki, mięczaki i pozostałe bezkręgowce wodne	1,33 mln zł 79 ton
Produkty pochodzenia zwierzęcego, gdzie indziej niewymienione ani niewłączone	5,79 mln zł 442 tony
II. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego, roślinnego lub mikrobiologicznego, gotowe tłuszcze jadalne	68,44 mln zł 18,6 tys. ton
Mieszanki lub przetwory z tłuszczów i olejów zwierzęcych	37,11 mln zł 9,39 tys. ton
Olej rzepakowy lub rzepikowy	23,07 mln zł 6,83 tys. ton
III. Produkty pochodzenia roślinnego	89,01 mln zł 33 tys. ton
Warzywa oraz niektóre korzenie i bulwy jadalne	41,63 mln zł 12 tys. ton
Produkty przemysłu młynarskiego, skrobi, skrobi, inulina, gluten pszenny	21,38 mln zł 3,46 tys. ton
Nasiona i owoce oleiste, ziarna, nasiona i owoce różne, rośliny przemysłowe i lecznicze, słoma i pasza	12,27 mln zł 4,08 tys. ton
IV. Gotowe artykuły spożywcze, napoje bezalkoholowe i alkoholowe, ocet, tytoń i przemysłowe zamiastki tytoniu	187,67 mln zł 137,3 tys. ton
Pozostałości i odpady przemysłu spożywczego, gotowa pasza dla zwierząt (w tym makiuchy z nasion rzepaku lub rzepiku o wartości 106,985 mln zł)	152,36 mln zł 115,68 tys. ton
Drożdże aktywne lub nieaktywne	27,34 mln zł 7,56 tys. ton
Melasy powstałe z ekstrakcji lub rafinacji cukru	5,01 mln zł 13,44 tys. ton

Źródło: [Główny Urząd Statystyczny](#).

Perspektywy

Współdział reżimu Alaksandra Łukaszenki w rosyjskiej agresji na Ukrainę oraz ostentacyjnie demonstrowany przez Mińsk brak woli do ustępstw m.in. w kwestii zwolnienia więźniów politycznych będą pogłębiały izolację Białorusi ze strony Zachodu. Nie można wykluczyć, że aktualnie obowiązujące wobec niej restrykcje handlowe zostaną rozszerzone o kolejne sankcje, które będą polegały m.in. na likwidowaniu luk w ograniczeniach nałożonych na Mińsk i Moskwę.

Tym samym w 2024 r. można spodziewać się dalszego zwiększenia – i tak znacznej – dysproporcji pomiędzy importem i eksportem w białorusko-unijnej wymianie towarowej. Już obecnie udział UE w handlu zagranicznym Białorusi wynosi zaledwie 5%, podczas gdy Rosja (zarówno jako bezpośredni importer/eksporter, jak i kraj tranzytowy) odpowiada za aż 90% białoruskich obrotów handlowych (zob. [W stronę bezalternatywnej zależności: wzrost roli Rosji w gospodarce Białorusi](#)).